

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА ТА В УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL BASIS OF ADVOCACY ACTIVITY IN THE REPUBLIC OF POLAND AND IN UKRAINE: A COMPARATIVE ANALYSIS

Шира О.В., здобувач кафедри адміністративного, кримінального права і процесу
Міжнародний університет бізнесу і права

Наукова публікація присвячена дослідженню адміністративно-правових засад адвокатської діяльності в Республіці Польща та в Україні з метою виокремлення позитивного досвіду для України.

Підкреслено, що українська адвокатура не може розвиватися ізольовано, особливо враховуючи прагнення України набути повноправного членства в Європейському Союзі, що стимулює органи публічної адміністрації вивчати позитивний досвід адміністративно-правового регулювання адвокатської діяльності у зарубіжних країнах з метою визначення можливості та доцільності його запозичення та впровадження в національне законодавство та юридичну практику.

В публікації проводиться порівняльний аналіз чинних законів «Про адвокатуру» («Право про адвокатуру») Республіки Польща та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Особлива увага приділяється вимогам до особи, яка виявила намір стати адвокатом, порядку проходження стажування, а також організаційно-правовим формам діяльності адвокатури.

Формулюється висновок про те, що враховуючи складність роботи адвоката, необхідність володіння ним знаннями та навичками застосування законодавства у більшості галузей права, відповідальність адвоката перед клієнтом за якість наданих послуг, більш доцільним та логічним вбачається польський варіант підготовки майбутнього адвоката, коли особа протягом трьох років фактично проходить практичне навчання і тільки потім складає теоретико-практичний адвокатський іспит.

Також акцентовано увагу на позитивному досвіді Республіки Польща щодо обов'язкового страхування від цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну адвокатом клієнту під час виконання своїх професійних обов'язків.

Підкреслено, що запозичення та впровадження позитивного досвіду Республіки Польща у сфері адміністративно-правового регулювання адвокатської діяльності в українське законодавство та юридичну практику необхідно здійснювати із урахуванням особливостей національної правосвідомості та правової культури, правових традицій та звичаїв української юридичної спільноти.

Ключові слова: адміністративні засади, законодавство, адвокатура, порівняльний аналіз, вимоги до адвоката, стажування, кваліфікаційний іспит, форми діяльності, позитивний досвід, запозичення.

The scientific publication is devoted to the study of the administrative and legal foundations of advocacy in the Republic of Poland and Ukraine with the aim of highlighting positive experience for Ukraine.

It is emphasized that Ukrainian advocacy cannot develop in isolation, especially considering Ukraine's aspiration to acquire full membership in the European Union, which stimulates public administration bodies to study the positive experience of administrative and legal regulation of advocacy activities in foreign countries in order to determine the possibility and expediency of its borrowing and implementation in the national legislation and legal practice.

The publication provides a comparative analysis of the current laws «On Advocacy» («Law on Advocacy») of the Republic of Poland and the Law of Ukraine «On Advocacy and activity of Advocacy». Particular attention is paid to the requirements for a person who has expressed the intention to become a lawyer, the procedure for completing an internship, as well as the organizational and legal forms of advocacy.

The conclusion is formulated that, taking into account the complexity of the work of a lawyer, the need for him to possess knowledge and skills in the application of legislation in most areas of law, the responsibility of a lawyer to the client for the quality of the services provided, the Polish version of the training of a future lawyer is considered more appropriate and logical, when a person for three years actually undergoes practical training and only then passes the theoretical and practical advocacy exam.

Attention is also focused on the positive experience of the Republic of Poland regarding mandatory insurance against civil liability for damage caused by a lawyer to a client during the performance of his professional duties.

It is emphasized that borrowing and implementing the positive experience of the Republic of Poland in the field of administrative and legal regulation of advocacy in Ukrainian legislation and legal practice must be carried out taking into account the peculiarities of national legal awareness and legal culture, legal traditions and customs of the Ukrainian legal community.

Key words: administrative principles, legislation, advocacy, comparative analysis, requirements for a lawyer, internship, qualification exam, forms of activity, positive experience, borrowing.

Актуальність теми. Інститут адвокатури є одним із ключових інститутів правової допомоги, незамінним елементом механізму забезпечення реалізації та захисту прав і свобод громадян, адже саме адвокат має унікальні, передбачені чинним процесуальним законодавством повноваження щодо захисту свого клієнта від можливих зловживань з боку суб'єктів владних повноважень органів публічної адміністрації, гарантом надання особи кваліфікованої правової допомоги, що включає і юридичні консультації, і складання процесуальних документів, і представництво інтересів особи в органах публічної адміністрації та у відносинах з іншими учасниками праводносин.

Водночас інститут національної адвокатури не може розвиватися ізольовано, особливо враховуючи прагнення України набути повноправного членства в Європейському Союзі. Останнє стимулює органи публічної адміністрації вивчати позитивний досвід адміністративно-правового регулювання адвокатської діяльності у зарубіжних краї-

нах з метою визначення можливості та доцільності його запозичення та впровадження в національне законодавство та юридичну практику.

На особливу увагу в цьому контексті заслуговує досвід адміністративно-правового регулювання адвокатської діяльності в Республіці Польща, яка також пройшла шлях від пострадянської держави до європейської держави з ринковою економікою.

Різні аспекти адміністративно-правового забезпечення адвокатської діяльності досліджували в своїх працях такі відомі науковці як Л. Волкова «Публічне адміністрування адвокатури України» [1], А. Іванський «Правові проблеми адміністративно-правового регулювання відносин щодо внесення і розгляду адвокатського запиту» [2], О. Коваль «Сучасний стан адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України» [3], В. Лаврів «Адміністративно-правове регулювання адвокатської таємниці» [4], А. Олійник «Реформа адвокатури: адміністративно-правове забезпечення» [5] та інші відомі науковці.

Окремі дисертаційні дослідження питанням адміністративно-правового забезпечення інституту адвокатури присвятили Н. Меєрович «Адміністративно-правове регулювання адвокатської діяльності в Україні» [6] та С. Шкребець «Адвокатура України: адміністративно-правове забезпечення діяльності на сучасному етапі» [7].

На окрему увагу заслуговує докторська дисертація Т. Вільчик «Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України» [8].

Проте дослідження адміністративно-правових засад адвокатської діяльності з метою виокремлення позитивного досвіду для України ще не було предметом окремого наукового аналізу, що актуалізує підготовку даної публікації.

Постановка завдання. Метою наукової публікації є дослідження адміністративно-правових засад адвокатської діяльності в Республіці Польща та в Україні з метою виокремлення позитивного досвіду та визначення можливості та доцільності його впровадження в національну юридичну практику.

Методологія публікації спирається на класичне поєднання загальнонаукових філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження, серед яких: закони, принципи та прийоми діалектики, системний та структурно-функціональний методи, прийоми логічного методу (аналіз, синтез, дедукція та індукція), аксіоматичний (догматичний) метод та метод порівняння. Враховуючи тематику публікації більшою мірою застосовуються методологія порівняльного правознавства.

Результати дослідження. Правовий статус адвокатури та вимоги, які ставляться до осіб, які хочуть набути статус адвоката у Польщі, встановлені Законом «Про адвокатуру» (в оригінальному перекладі – «Право про адвокатуру») від 26 травня 1982 року. Згідно зі статтею 65 Закону, до Реєстру адвокатів може бути вписаний той, хто:

- має бездоганну репутацію і своєю поведінкою до цього часу заслуговує на належне здійснення адвокатської діяльності;

- користується усіма громадянськими правами і має повну дієздатність на укладення угод;

- здобув вищу юридичну освіту у Республіці Польща і отримав ступінь магістра або має правничу освіту, яка визнається у Республіці Польща;

- пройшов у Республіці Польща адвокатську аплікацію (стажування) і склав адвокатський іспит [9; 10].

В Україні згідно зі ст. 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою відповідно до рівня, визначеного згідно із Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених цим Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю [11].

На окрему вагу заслуговує інститут адвокатських аплікантів в Республіці Польща. Адвокатські апліканти (особи, які проходять адвокатське стажування) становлять чималий відсоток членів адвокатури, які надають правову допомогу та відіграють важливу роль у виконанні її завдань. Мета аплікації полягає у підготовці стажиста до безпосередньої незалежної адвокатської діяльності. Аплікантом може бути: особа, яка відповідає визначені законом вимогам; склала аплікантський кваліфікаційний іспит, який проводить екзаменаційна комісія з адвокатського стажування при міністрів юстиції; занесена окружною радою адвокатів до реєстру аплікантів. Аплікант відбуває стажування під керівництвом патрона, якого визначає декан окружної ради адвокатів. Із дозволу адвоката ста-

жист може готувати та підписувати документи, пов'язані з участю адвоката у судах, правоохоронних органах, державних, самоврядних та інших установах, за винятком апеляції, касаційної та конституційної скарг. Стажування є платним і триває 3 роки, після завершення якого стажист складає адвокатський іспит [12, с. 270–271; 13, 311–312].

Натомість, згідно із ст. 10 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» стажування полягає в перевірці готовності особи, яка отримала свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, самостійно здійснювати адвокатську діяльність. Стажування здійснюється протягом шести місяців під керівництвом адвоката за направленням ради адвокатів регіону. Стажистом адвоката може бути особа, яка на день початку стажування має дійсне свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту. Стажування може здійснюватися у вільний від основної роботи час стажиста. Керівником стажування може бути адвокат України, який має стаж адвокатської діяльності не менше п'яти років. В одного адвоката можуть проходити стажування не більше трьох стажистів одночасно. Рада адвокатів регіону може призначити керівника стажування з числа адвокатів, адреса робочого місця яких знаходиться у відповідному регіоні. Порядок проходження стажування, програма та методика оцінювання стажування, розмір внеску на проходження стажування та порядок його сплати затверджуються Радою адвокатів України. Розмір внеску на проходження стажування визначається з урахуванням потреби покриття витрат на забезпечення діяльності ради адвокатів регіону, Ради адвокатів України та витрат керівника стажування, пов'язаних з таким стажуванням, і не може перевищувати трьох мінімальних заробітних плат станом на день подання особою заяви про призначення стажування. При цьому внесок розподіляється таким чином:

- 70 відсотків внеску сплачується стажистом безпосередньо на користь керівника стажування та використовується виключно для забезпечення проходження стажування та компенсації витрат такого керівника;

- 30 відсотків сплачується стажистом на забезпечення діяльності ради адвокатів регіону, Ради адвокатів України [11].

Від проходження стажування звільнюються особи, які на день звернення із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту мають стаж роботи помічника адвоката не менше одного року за останні два роки.

За результатами стажування керівник стажування складає звіт про оцінку стажування та направляє його раді адвокатів регіону. Результати стажування оцінюються радою адвокатів регіону протягом тридцяти днів з дня отримання звіту. За оцінкою результатів стажування рада адвокатів регіону приймає рішення про:

- видачу особі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю;

- продовження стажування на строк від одного до трьох місяців.

Стажист адвоката та керівник стажування повідомляються про прийняте рішення письмово протягом трьох днів з дня його прийняття. Рішення ради адвокатів регіону про продовження стажування може бути оскаржено стажистом адвоката або керівником стажування протягом тридцяти днів з дня його отримання до Ради адвокатів України або до суду, які можуть залишити оскаржуване рішення без змін, або зобов'язати раду адвокатів регіону видати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. У разі якщо за результатами стажування рада адвокатів регіону прийняла рішення про продовження стажування, розмір додаткового внеску не може перевищувати 0,5 мінімальної заробітної плати, встановленої станом на день прийняття зазначеного рішення, за кожний місяць додаткового стажування [11].

Таким чином, на відміну від порядку проходження адвокатської аплікації (стажування) в Республіці Польща,

де особа яка бажає стати адвокатом спочатку проходить стажування протягом 3 років, після завершення якого стажист складає адвокатський іспит, в Україні майбутній адвокат спочатку складає адвокатський іспит, а вже потім особа, яка отримала свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, проходить стажування протягом 6 місяців під керівництвом адвоката за направленням ради адвокатів регіону.

Враховуючи складність роботи адвоката, необхідність володіння ним знаннями та навичками застосування законодавства у більшості галузей права, відповідальність адвоката перед клієнтом за якість наданих послуг, більш доцільним та логічним вбачається польський варіант підготовки майбутнього адвоката, коли особа протягом трьох років фактично проходить практичне навчання і тільки потім складає теоретико-практичний адвокатський іспит.

Законом «Про адвокатуру» Республіки Польща (в оригінальному перекладі – «Право про адвокатуру») від 26 травня 1982 року передбачені винятки щодо проходження адвокатської аплікації і складання адвокатського іспиту, зокрема, для професорів і докторів юридичних наук; осіб, які щонайменше 3 роки займали посаду юриста або старшого юриста Генеральної Прокуратури Казначейства або працювали судовим приставом; осіб, які працювали суддею, прокурором, юристом чи нотаріусом; осіб, які здали суддівський або прокурорський іспит після 1 січня 1991 року або нотаріальний іспит після 22 квітня 1991 р. та протягом 5 років 23 перед складанням внеску до єдиного реєстру адвокатів, в цілому не менше 3 років: працювали судовим та прокурорським експертом, секретарем суду, працювали в органах державної влади чи в державних організаційних одиницях і виконували дії, які вимагають правових знань пов'язаних безпосередньо із написанням проектів законів, розпоряджень або правових актів місцевого права [9].

До адвокатського іспиту без проходження адвокатської аплікації (стажування) в Республіці Польща допускаються:

- доктори юридичних наук;
- особи, які протягом щонайменше 4 років у період не більше ніж 6 років до подання заяви про допуск до іспиту були працевлаштовані на посаді судового секретаря, старшого судового секретаря, помічника прокурора, помічника судді або працювали у Верховному Суді, Конституційному Трибуналі або в міжнародному судовому органі, особливо у Конституційному Суді Європейського Союзу або у Європейському Суді з прав людини і виконували завдання, що відповідали посаді помічника судді;
- особи, які після закінчення навчання на юридичному факультеті закладу вищої освіти протягом періоду щонайменше 4 років у період не пізніше ніж 6 років до подання заяви про допуск до іспиту виконували діяльність, що потребує юридичних знань за трудовим договором або за цивільно-правовим договором, діяльність безпосередньо пов'язану з наданням правової допомоги, адвокатом або юридичним радником;
- особи, які після закінчення навчання на юридичному факультеті закладу вищої освіти протягом щонайменше 4 років у період не довший ніж 6 років до подання заяви про допуск до іспиту працювали в управліннях органів публічної влади і виконували роботу, що вимагає юридичних знань, безпосередньо пов'язану із наданням правової допомоги для цих управлінь;
- особи, які склали суддівський, прокурорський, нотаріальний або іспит судового виконавця;
- особи, які працювали на посаді радника або старшого радника Генеральної прокуратури [9].

Внесення особи, яка отримала позитивний результат з адвокатського іспиту, до реєстру адвокатів Республіки Польща відбувається за її заявою, на підставі рішення відповідної окружної ради адвокатів, враховуючи місце про-

ходження адвокатської юридичної практики, місце проживання, місце подання заяви.

Після внесення до Реєстру адвокатів адвокат визначає своє професійне місцезнаходження і повідомляє про це відповідну окружну раду адвокатів не пізніше ніж в термін 30 днів перед днем визначення професійного місцезнаходження [9].

Згідно із ст. 4.1. польського Закону «Про адвокатуру» (в оригінальному перекладі – «Право про адвокатуру») професія адвоката полягає у наданні правової допомоги, зокрема, у наданні юридичних консультацій, підготовці юридичних висновків, розробці проектів правових актів та виступів у судах і органах влади [10].

Адвокат має право підготовки посвідчень копій документів, відповідно до пред'явленого оригіналу в межах, встановлених окремими положеннями. Посвідчення (копія) повинно містити підпис адвоката, дату і місце проведеного його підготовки, на вимогу – також час виконання робіт. Якщо документ містить спеціальні функції (дописи, виправлення або пошкодження), адвокат вказує про це у сертифікаті (посвідченні) [10].

Формами адвокатської діяльності є: адвокатські канцелярії, адвокатські групи або об'єднання. Адвокатськими об'єднаннями є: цивільне товариство або явне товариство; партнерське товариство; командитне або командитно-акціонерне товариство. При цьому слід зазначити, що наявність офісу – обов'язкова умова адвокатської діяльності. Адвокати підлягають обов'язковому страхуванню від цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну під час виконання своїх професійних обов'язків. Цей обов'язок не стосується тих адвокатів, що не здійснюють адвокатську діяльність [12].

Натомість в Україні, згідно зі ст. ст. 13–15 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» формами адвокатської діяльності є: здійснення адвокатської діяльності адвокатом індивідуально, створення адвокатського бюро або адвокатського об'єднання [11].

Так, згідно зі ст. 13 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, є самозайнятою особою. Адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, може відкривати рахунки в банках, мати печатку, штампи, бланки (у тому числі ордера) із зазначенням свого прізвища, імені та по батькові, номери і дати видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю [11].

У відповідності до ст. 14 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатське бюро є юридичною особою, створеною одним адвокатом, і діє на підставі статуту. Найменування адвокатського бюро повинно включати прізвище адвоката, який його створив. Державна реєстрація адвокатського бюро здійснюється у порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом. Адвокатське бюро має самостійний баланс, може відкривати рахунки у банках, мати печатку, штампи і бланки із своїм найменуванням. Про створення, реорганізацію або ліквідацію адвокатського бюро адвокат, який створив адвокатське бюро, протягом трьох днів з дня внесення відповідних відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців письмово повідомляє відповідну раду адвокатів регіону. Стороною договору про надання правничої допомоги є адвокатське бюро. Адвокатське бюро може залучати до виконання укладених бюро договорів про надання правничої допомоги інших адвокатів на договірних засадах. Адвокатське бюро зобов'язане забезпечити дотримання професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності [11].

Адвокатське об'єднання, згідно зі ст. 15 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», є юри-

дичною особою, створеною шляхом об'єднання двох або більше адвокатів (учасників), і діє на підставі статуту. Державна реєстрація адвокатського об'єднання здійснюється в порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом. Адвокатське об'єднання має самостійний баланс, може відкривати рахунки у банках, мати печатку, штампи і бланки із своїм найменуванням. Про створення, реорганізацію або ліквідацію адвокатського об'єднання, зміну складу його учасників адвокатське об'єднання протягом трьох днів з дня внесення відповідних відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців письмово повідомляє відповідну раду адвокатів регіону. Стороною договору про надання правничої допомоги є адвокатське об'єднання. Від імені адвокатського об'єднання договір про надання правничої допомоги підписується учасником адвокатського об'єднання, уповноваженим на це довіреністю або статутом адвокатського об'єднання. Адвокатське об'єднання може залучати до виконання укладених об'єднанням договорів про надання правничої допомоги інших адвокатів на договірних засадах. Адвокатське об'єднання зобов'язане забезпечити дотримання професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності [11].

Органами адвокатури в Республіці Польща є: Національний З'їзд адвокатів, Вища рада адвокатів, Вищий Дисциплінарний Суд, Дисциплінарний Уповноважений Адвокатури, Вища ревізійна комісія. Членами органів адвокатури можуть бути тільки адвокати [12].

Національний З'їзд адвокатів становить делегати, вибрані в пропорції до кількості членів палати, встановленої Вищою радою адвокатів, однак не менше ніж шість делегатів з кожної палати. У Національному з'їзді беруть участь, не будучи делегатами, члени Вищої ради адвокатів та декани окружних палат адвокатів. Національний з'їзд адвокатури відбувається через кожні три роки. З'їзд створює Вищу раду адвокатів. Національний З'їзд адвокатів відбувається протягом місяця від дати закінчення виборів у всіх палатах адвокатів. Позачерговий Національний З'їзд адвокатів може бути скликаний на вимогу Президіуму Вищої ради адвокатів, Вищої ревізійної комісії, щонайменше однієї третьої членів Вищої ради адвокатів або щонайменше однієї третьої окружних палат адвоката-

тів. До сфери діяльності Національного З'їзду адвокатів належать: обрання президента Вищої ради адвокатів, президента Вищого Дисциплінарного Суду і голову Вищої ревізійної комісії; обрання адвокатів, які не є деканами, до складу Вищої ради адвокатів; обрання членів і заступників членів Вищого Дисциплінарного Суду і Вищої ревізійної комісії; визначення кількості членів та заступників членів Вищого Дисциплінарного Суду та Дисциплінарного суду палати адвокатів; розгляд і затвердження звітів Вищої ради адвокатів, Вищого Дисциплінарного Суду і Вищої Ревізійної комісії, а також затвердження після заслуховування висновків Вищої Ревізійної комісії, закриття рахунків Вищої ради адвокатів; визначення напрямів діяльності органів адвокатського самоврядування, а також встановлення кількості палат адвокатів; ухвалення регламенту щодо виборів до органів адвокатського самоврядування і органів палат адвокатів та діяльності цих органів та порядку денного з'їзду; визначення основних засад створення фондів та управління власністю адвокатури [12].

Висновки. Проведене порівняльне дослідження законодавства Республіки Польща та України, яким встановлено адміністративно-правові засади адвокатської діяльності, дозволило сформулювати наступні висновки.

Враховуючи складність роботи адвоката, необхідність володіння ним знаннями та навичками застосування законодавства у більшості галузей права, відповідальність адвоката перед клієнтом за якість наданих послуг, більш доцільним та логічним вбачається польський варіант підготовки майбутнього адвоката, коли особа протягом трьох років фактично проходить практичне навчання і тільки потім складає теоретико-практичний адвокатський іспит.

Також заслуговує на увагу та запозичення досвід Республіки Польща щодо обов'язкового страхування від цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну адвокатом клієнту під час виконання своїх професійних обов'язків.

Водночас слід зазначити, що запозичення та впровадження позитивного досвіду Республіки Польща у сфері адміністративно-правового регулювання адвокатської діяльності в українське законодавство та юридичну практику необхідно здійснювати із урахуванням особливостей національної правосвідомості та правової культури, правових традицій та звичаїв української юридичної спільноти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волкова Л.М. Публічне адміністрування адвокатури України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Випуск 3. Т. 1. С. 106–110.
2. Іванський А.І. Правові проблеми адміністративно-правового регулювання відносин щодо внесення і розгляду адвокатського запити. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 248–251.
3. Коваль О. Сучасний стан адміністративно-правового забезпечення реформи адвокатури України. *Вісник АПСВТ*, 2020, № 1–2. С. 21–29.
4. Лаврів В. Адміністративно-правове регулювання адвокатської таємниці. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. № 1 (37). С. 86–91.
5. Олійник А.Ю. Реформа адвокатури: адміністративно-правове забезпечення. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 1. С. 146–152.
6. Меєрович Н.А. Адміністративно-правове регулювання адвокатської діяльності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Харків, 2014. 21 с.
7. Шкребець Є.Ф. *Адвокатура України: адміністративно-правове забезпечення діяльності на сучасному етапі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»*. Харків, 2016. 220 с.
8. Вільчик Т.Б. *Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10 «судоустрій; прокуратура та адвокатура»*. Харків, 2016. 490 с.
9. Здійснення адвокатської діяльності: досвід Польщі. Вища школа адвокатури НААУ. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/zdijsnennyaadvokatskoyi-diyalnosti-dosvid-polshhi> (дата звернення: 07.05.2024).
10. Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820160124/U19820124Lj.pdf> (дата звернення: 12.05.2024).
11. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 року. № 5076-VI. Дата оновлення: 03.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 01.05.2024).
12. Оніщик Ю.В. Правові засади діяльності адвокатури: досвід Польщі та перспективи України. *Multidimensionality of Ukrainian-Polish cooperation: genesis, particularities and prospects: scientific monograph / science eds. T. Astramovich-Leik, Ya. Turchyn, O. Horbach. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. P. 267–278. DOI: 10.30525/978-9934-26-232-6-20*
13. Святоцька В.О. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2021. 535 с.